

Григор Константинов

ЩОМ СЕБЕ СИ
ПОЗНАЕМ

ИНТЕРЕСНИ ПОЕТИЧНИ РАЗМИСЛИ

Григор Константинов. Щом себе си познаем, София, 2005, 264 стр.

Поетът Григор Константинов е автор на 14 стихосбирки и на една детска книга. Военен по професия, сега пенсионер, на пръв поглед излиза, че поезията за него е хоби. Така би си помислил всеки, който се запознае отгоре-отгоре с неговата биография. Зачете ли се в стиховете му, веднага ще установи, че се е срещнал с ярък поетичен талант.

Днес издаването на стихосбирки не е в центъра на националната ни културна политика. Загълхна и литературната критика. Но поезия се създава – нищо, че читателят получава в ръце качествена поезия случайно и хаотично. Пълна случайност бе и моето запознаване с поета Григор Константинов.

Отворих подарената ми стихосбирка „Щом себе си познаем“ с известно предубеждение. Помислих си, че днешната действителност ни наспори с издателства и всеки графоман, като си плати, може да издаде каквото си поиска. Тези мои размисли обаче изчезнаха още при прочита на първите няколко стиха: строгата поетична фраза вървеше гладко и естествено. И най-важното: зад строфите се криеше дълбока мисъл на мъдър човек, който има какво да каже на читателя. Строфите ме увлякоха да прочета стихосбирката от кора до кора.

Пиша сега тези редове не да разяснявам на любителите на мерената реч какво е искал да ни каже авторът: такива критически „открития“ превръщат отзивите за книги в ненужно четиво. Моята цел е друга: да обърна погледите на интелегентните читатели към скромния автор, към неговия несъмнен талант да наблюдава света, да вижда скритото от погледа на обикновения човек и по неповторим начин да го предава със специфичните възможности на мереното ритмично слово.

Гр. Константинов не се увлича по така модерната днес абстрактност. Той ни въздейства силно, защото по човешки е естествен. Това личи от всичките му творби в последната стихосбирка, обект на тези мои редове.

Книгата се състои от два цикъла. Първият е озаглавен „Ех, Европа!“, а вторият – „Стиска ми чепикът“.

Първата част по своята същност е поетичен пътепис. Тук са отразени размислите на поета, свързани с туристическите му посещения на Гърция, Австрия, Унгария, Франция, Македония, Турция (Иstanbul) и Германия (Берлин) – обикновени за днешния българин маршрути, пропътувани от стотици хиляди нашенци.

В Гърция поетът вижда величието на елинската древност. Читателят става съпричастен на преживяванията на групата български екскурзианти:

*Събрани в разнолика чета,
потегляме с „Чавдар“-а стар
и като древния Икар
да литнем гордо ни се иска,
че Атина е толкоз близко...
А ние сме така щастливи,*

*че тръгнали сме за Елада –
не всекому това се пада!*

По-нататък поетът ще преплете римите с имената на древногръцки богове, литературни и митически герои. Читателят е потопен в историята на страната. Поетичното възхищение от грижите на днешните гърци към следите от древността пронизва целия пътепис. Той се превръща не толкова в документ на екскурзията, колкото в една интересна разходка из историята на Елада. Но поетът намира контекст и за поетични отклонения като:

*Младост, колко си прелестна
даже в черни одежди,
а в очите ти блеснали
низ звезди се нареждат!*

В края на поетичния разказ авторът оприличава видяното и чуто на прекрасен сън с изгряла луна, в колесница с делфини е самият Посейдон!

Поетичната разходка в Австрия е предадена с по-друг език. В пролога се мяркат нашите западни покрайнини по долината на Нишава, по която се извива пътят на автобуса. Поетът е очарован от гледката:

*В зелена пазва слънцето се пъхва
и вечерта с вълнение въздъхва...
Очите жадно още хубост пият,
но скоро мракът всичко ще покрие.*

Автобусът лети през унгарската пуста и се приближава до приказно красивата Австрия – уредена и чиста, с извисяващи се замъци на фона на алпийската природа. И тук следват спомени от историята, но действителността е друга:

*Човекът – весел, тъжен или смешен,
е заменил луксозната карета
със пищния комфорт на беемвета.*

Няма ги вече Мария Терезия и Хабсбургите. Днешна Австрия диша в ритъма на новото време, макар че в красивата Виена *тонове разтварят се полета / от Хайдн, Моцарт. Нека е до века!*

И ето поетът е в Грац. Сменен е ритъмът на стихотворната стъпка, строфите са кратки. Славянската кръв на поета търси в красотата славянски корен:

*На Мур под плачещи върби
романтика извира.
Ти, Грац, за вчера не скърбиши,
а радост днес намираш.
Славянски корен досега
във името си криеш –
Градец и Грац... Ала кога,
че град си, ще откриеш?*

Следва Виена, Залцбург. Чудесни строфи за Моцарт: *градът и днес красив е / защото в него Моцарт като жив е.*

Брилянтно е и казаното за Алпите:

*Безкрайно чиста планина –
една загадка:
ту прелестна като жена,
чаровно сладка,
ту силна като исполин,
красив и нежен,
подпрял със рамо свода син
в лъчиста свежест.*

Прекрасни са стиховете, посветени на Виена, наречена от поета „музей под небето“:

*Музей под небето,
виенско либрето
със Щраус и Моцарт, и Гьоте...
Градини, градини –
към бога пъртини,
обгръщат метро и трамваи.*

Следващият пътепис е посветен на Унгария, до която поетът долита с „Ан“-чето. И тази полусредноевропейска полубалканска страна е пленителна:

*Вятър свири в саксофона,
ала нашенски е тонът,
и цигулки тука плачат.
В Балатон се спуска здрачът.*

Не е пропуснат и детайлът, че Мария, съпругата на нашия цар Иван-Асен, е дъщеря на един от унгарските крале:

*Нищо че е друговерка,
наш владетел запленива
и царица тя ни става...*

Много строфи са посветени на Балатон и Дунав. Възпети са унгарското гостоприемство, вкусната унгарска кухня, неповторимите вина... И пак история. Гр. Константинов е вплел в стиховете си едва ли не цялото културно минало на тази страна. Специални стихове са посветени на Будапеща:

*Каква изящна красота
навред ни среща,
докосва ни сега света*

*на Будапеща.
Но още дълго след това
теб, Будапеща,
пак жадните ни сетива
ще те усещат..*

Следващата цел на поетичната екскурзия е Франция. И тук са намерени подходящите исторически и културни доминанти, за да се навлезе в обетованата страна:

*Небето нещо взора си размъти,
а ние ръкопляскахме три пъти:
на Жана Д'Арк страната, че прие ни,
за Краля-Слънце, от мита огрени,
за Бонапарт – велик ръководител,
и в люти битки – славен победител.*

Вълнуващи са стиховете за Сена, за двореца във Версай, за Айфеловата кула. Читателят се пренася в страната на европейската култура, на бурните обществени вълнения и революции. Разказът е пропит от леката тъга на поета, че ние нямаме останали средновековни паметници, които да говорят на днешните поколения за славното ни минало. И все пак стихът напомня, че без България и българското не може: в прочутия бенедиктин се поставя екстракт от нашенската роза:

*Разбрахме – в производствената доза
използват даже нашенската роза.
Щом две години пълни отлежава,
най-сетне той за употреба става.*

Стиховете ни внушават, че и Париж е „град музей под небето“. Сърцето на военния човек тръпне пред спомена за Наполеон:

*От снимки и списания позната,
онази Триумфалната, която
издигнал Бонапарт, и то когато
печелел битки – искал да се знае:
войник да си е гордост, чест – това е
съдбата на мъжете със пагони!*

С особен трепет четем поетичния пътепис за Македония. Авторът подчертава, че всичко там ни звучи познато и близко. И спомените ни са общи: Кирил и Методий, Климент, Григор Пърличев, Гоце Делчев. И изворите с Биляна, която „платно белеше“:

*Вече сме стигнали края –
таз македонска омая!
Нашенско сякаш е тука –
утро на порти почука,*

*а във картината бяла
Витоша май се е опряла
близо до Охридски друми.*

От Македония поетът поема към Страцин, където през Втората световна война се е прославил българският войн. И заключава:

*Не си отиваме от теб,
Страцин, щом нас самите
ни брули вятърът свирен,
калявал и бащите.
Защото от деня си пръв,
щом себе си познаем,
усещаме земя и кръв,
че заедно мечтаем!*

Обширен е историческият разказ за Истанбул и за превратностите на неговата съдба (стиховете обхващат 27 страници от книгата!). Уводът е плавен:

*С различни имена до днес наричан,
граден, ограбван, мразен и обичан,
разделял континенти, вери сбирал,
и ден, и нощ за нов живот пулсирал,
ти – Лигос или пък Византиона,
все още носиш своята корона...*

След подробната историческа картина поетът ни води из улиците на съвременния град, за да потвърди, че и днес той е величествен мегаполис, свързващ два континента. Едва ли в българската поезия има по-подробна поетична картина на този древен и съвременен град. Личи си, че за поета са особено мили кътовете, свързани с българската история. Стиховете не се поддават на преразказване. Те трябва да се прочетат, за да се вникне в трепетите на поетичната лира.

От Турция поетът ни пренася в сърцето на Германия – Берлин, наричан още „Атина на Шпрее“. Излишно е да се преразказва поетичното слово, възпяло културните ценности на града, улиците и площадите му. Ето само за колорит няколко стиха:

*Пред исполина телевизионен
лежи безмълвен, ала многословен
площадът „Александър плац“, където
надбягват се часовниците – ето
дорде във „Форум“ пиеш си кафето
(в хотела), те отмерват ли, отмерват
навярно точно, после поглед вперват
един във друг и сякаш че се питат
„Избързват или бавят се стрелките?“*

Цикълът „Стиска ми чепикът“ обхваща кратки злободневни стихотворения, писани по различен повод. Те отразяват настроението на поета и реакциите му на заобикалящата го действителност. Някои от тях съдържат голяма доза сарказъм към новото време. Цикълът е сравнително кратък.

В заключение ще повторя изказаното в началото тук възхищение от поетичното майсторство на Григор Константинов. Стиховете му се леят плавно и доставят висока естетическа наслада. Убеден съм, че всеки, който ги прочете, ще се съгласи с мене.

МИХАИЛ ВИДЕНОВ